

SLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

V. Letnik

V Ljubljani 15. junija 1904.

Št. 6.

Ljudska šola na Kranjskem.

(Piše Viktor Steska.)

(Dalje.)

8. Ljudska šola v francoski upravi.

Ljudsko šolstvo se je dalje razvijalo v zmislu šolskega zakonika (kodeksa) iz l. 1805., ki je uredil ljudsko šolstvo na Avstrijskem. V 23 poglavjih, ki so razdeljena na 478 paragrafov, določuje ta zakonik, kako naj se ljudske šole ustanavljajo, vzdržujejo in vodijo.

Kar zasedejo Francozi Kranjsko in se nastanijo 20. maja 1809. v Ljubljani. Štiri leta so tu gospodovali po svoji volji. Vse so hoteli izpremeniti. Prestrojili so vso upravo in leto po svojem prihodu so se lotili še šolstva. Doslej so pustili šole še vedno uravnane po stari avstrijski naredbi.¹⁾ Iz Vodnikovega sporočila lahko nekoliko spoznamo stanje tedanjih ljudskih šol v Ljubljani in na Gorenjskem.

V Ljubljani je bilo 10. aprila 1810. šest šol: normalka, trivialki pri sv. Petru in v Trnovem, dekliški šoli pri uršulinkah (notranja in zunanja) in dekliška šola pri sv. Petru. Na normalki je bilo deset učiteljev: 1. ravnatelj

¹⁾ Dimitz: Geschichte Krains IV. 320—324. — Kurzgef. Gesch. Krains str. 137. — Polc-Senekovič: Vseučiliški zbornik str. 17—20. — Vrhovec: Francoska ljudska šola na Kranjskem. Letopis Slov. Matice 1897, str. 147—161. — Mittheilungen d. hist. Ver. f. Krain. 1851. str. 7: Beiträge zur französischen Zwischenregierung in Illyrien.

Eggenberger, profesor pedagogike, 2. katehet Andrej Wruss, 3. Vincencij Dorfmeister, risarski učitelj, 4. Josip Golob, učitelj nemškega jezika, 5. Friderik Strohmayr, učitelj lepopisja; 6. katehet Josip Vinšek, 7. Urban Jesenovec, 8. Jurij Sicherl, 9. Andrej Kopitar, 10. Matija Klauder.

Predmeti, ki so se jih učili šolarji v posameznih razredih, so tile:

V prvem razredu: verouk, črkovanje, čitanje in po malem pisanje.

V drugem razredu: verouk, nemški jezik in pravopis, čitanje pisanih in tiskanih beril, računstvo, pisanje z nemškimi in latinskimi črkami.

V tretjem razredu: evangeliji, pravila nemškega jezika in pravopisa, štiri osnovne vrste računstva, nemško in latinsko čitanje, sestavljanje najpomembnejših pisem.

Četrty razred je bil namenjen tistim, ki po tretjem razredu niso prestopili v latinske šole, ampak so se posvetili trgovini ali obrti. Ta razred je trajal dve leti in je imel dva oddelka. Tu so učenci izpopolnjevali svoje znanje v že poprej poučevanih predmetih in se učili nadalje še stavbarstva, osnovne geometrije, zemljepisja, mehanike, prirodoslovja in nekoliko fizike.

Šentpeterska in trnovska sta bili trivialni šoli z dvema razredoma a le z enim učiteljem. Učili so se otroci verouka, čitanja, pisanja, računstva, nemškega jezika in spisja.

V uršulinskem samostanu je učilo devet redovnic. Pri svetem Petru je oskrbovala dekliško šolo Uršula Zupan. Deklice je učila v šivanju in vezenju.

Na Gorenjskem je bilo še 17 drugih ljudskih šol. V Kamniku in v Škofji Loki so imeli dekliško šolo. Pri uršulinkah v Škofji Loki je poučevalo devet učiteljic. V Kamniku in v Kranju sta bili deški trirazrednici. V Kamniku so poučevali trije frančiškani. Dvorazrednice so bile v Škofji Loki, v Trziču in v Radolici. Enorazrednice so bile na Igu, v Zireh, Poljanah, Preddvoru, Kropi, Begunjah, Kranjski gori, Mengšu, Dobu in Moravčah.

Plače so imeli učitelji različne. Ravnatelj ljublj. normalke je dobival 600 gld., dva učitelja po 500 gld., pet učiteljev po 400 gld., pomožna učitelja pa 250 gld. oziroma 120 gld. Šentpeterski učitelj je imel 120 gld., trnovski 116 gld. plače.

Ljubljanske uršulinke so prejemale za svoj pouk na leto po 15 gld. nagrade.

Zunaj Ljubljane so imeli učitelji plače, kakršne so bile krajevne razmere. V Radolici je dobival prvi učitelj 300 gl., drugi 232 gld., v Škofji Loki prvi 282 gld. in drugi 105 gld., moravški 236 gld., begunjski 208 gld., v Kranju katehet in ravnatelj 150 gld., drugi trije učitelje po 200 gld., v Kranjski gori 197 gld., v Trziču prvi 196 gld. 30 kr., drugi le 70 gld., na Igu 177 gld., v Kropi 136 gld., v Preddvoru 125 gld. 50 kr., v Dobu 76 gld., v Zireh in Poljanah po 75 gld., učiteljica v Kamniku 81 gld. 54 kr.

Tako je bilo ljudsko šolstvo na Kranjskem, ko je maršal Marmont izdal 4. julija 1810 ukaz, kako naj se preustroje šole po francoskem uzorcu.

Skrb za šole so morale prevzeti občine. Vrhovni šolski nadzornik je postal abbé Zelli. Rafael Zelli je bil rojen v Viterbu, v nekdanji papeški državi. Kot mladenič je vstopil v pavlanski red. Ko je rimska revolucija iz-

gnala vse redovnike, je odšel Zelli v Gorico in je tu zasebno živel, dokler ni odpotoval v Zader. Avstrijski guverner dalmatinski grof Goes ga je tu nastavil za profesorja modroslovja.

Ko so Francozi prišli v Dalmacijo, se je Zelli s svojim znanjem v kémiji tako prikupil Marmontu, da si ga je izbral za svojega zasebnega učitelja in ga tudi v Ljubljani imenoval za šolskega nadzornika ilirske pokrajine. Dospel je v Ljubljano sredi aprila 1810. Dobival je plače 18.000 frankov poleg stanovanja v šoli. L. 1813. je moral s Francozi oditi. Želel je sicer, da bi ostal v Ljubljani, toda Avstrijci ga niso marali. L. 1815. je Pij VII. zopet otvoril pavlanski samostan v Rimu in pozval Zellija za priorja. Tako se je Zelli iz hrupnega sveta zopet umaknil v tiho celico. Zelli je bil blag mož, dober fizik in kemik, manj pa je bil izobražen v modroslovju, estetiki in vzgojeslovju, sploh je bil premalo samostojen. Zato ni mogel šolstvu kdovekaj koristiti, še manj ga preobraziti ali celo dvigniti.¹⁾

Po francoski uredbi naj bi bila v vsaki občini osnovna šola, v vsakem okraju tudi ena za deklice; gimnazije naj bi bile v Ljubljani, v Kranju, v Novem mestu, Postojni in Idriji; v Ljubljani naj bi bila tudi umetnoobratna šola in licej. Učni jezik naj bi bil na vseh osnovnih šolah najprej slovenski, potem nemški in francoski, na liceju francoski ali italijanski oziroma latinski, kjer to treba. Na gimnaziji, ki naj bi bila v Ljubljani trirazredna, v Novem mestu pa dvorazredna, so se učili nekako iste predmete kakor še dandanes. Na liceju naj bi se učili ti predmeti: francosko, italijansko in latinsko govorništvo, metafizika, pravoslovje, občna zgodovina, Code Napoleon, kriminalno pravo, risanje, stavbarstvo, matematika, mehanika, hidravlika, eksperimentalna, splošna in zdravilska kemija, živalstvo, raslinstvo, anatomija, fiziologija, patologija in drugi zdravniški predmeti. Eno uro na teden so imeli učenci, gimnazijski in licejski skupaj, pouk v vojaških predmetih.

L. 1810., ko so francosko normalko otvorili, je imela le dva razreda; l. 1811. pa je bilo že pet učnih sob, ena za pričetnike, po ena za posamezne razrede in ena za risarsko šolo. Učencev je bilo v šolskem letu

1812/3	v 1. tečaju	v 2. tečaju
v 1. razredu	58	69
v 2. „	55	67
v 3. „	84	104
v 4. „	49	66
v risarski šoli	34	27
skupaj	280	343

Gimnazijski profesor Valentin Vodnik je bil imenovan za ravnatelja na ljubljanski normalki (osnovni šoli) a brez plače. Kot tak je spisal slovensko slovnico, slovensko-francosko slovnico in prevel francoski katekizem v slovenščino.²⁾

¹⁾ Mittheilungen d. h. Ver. f. Krain. 1851. str. 7.

²⁾ Glaser: Zgodovina slov. slovstva II., 72.

Plačo so imeli učitelji v primeri s poprejšnjo v avstrijski dobi zelo majhno, namreč le po 400 frankov in vseh šest ljubljanskih skupaj 1200 frankov stanarine. A tudi to plačo je bilo težko dobiti; ker so se Francozi polastili vseh blagajn in denar porabili za druge namene in potrebe, so usahnili viri za plače učiteljske. Zato je mnogo šol prejenjalo, med njimi celó v Ljubljani šentpeterska in trnovska. Vsak učenec je moral plačati ukovine 1 fr. na mesec.

Na francoski šoli so učili v 1. razredu: verouk, pisanje in čitanje; v 2. verouk, latinsko in nemško lepopisje, računstvo, narekovanje, nemško in slovensko slovnico, francoščino; v 3. verouk, čitanje, nemško in francosko lepopisje, računstvo, nemško in francosko slovnico, narekovanje; v 4. razredu: zgodbe sv. pisma, računstvo, geometrijo, nemško in francosko slovnico, zemljepis tujih držav, francosko in nemško lepopisje, narekovanje, pismene vaje v spisju.

V vsakem razredu se je poučevalo na teden po 20 ur ali po 4 ure na dan. Izkušnje so bile vsak tečaj. Najboljše učence so obdarovali.

Francozi so imeli sicer dober namen, da bi izboljšali šolstvo ali ga vsaj ohranili na prilično visoki stopinji. Vsled bojnih nemirov in izrednih vojnih stroškov so se pa njih nameni izjalovili. Za Slovence ima francoska šola le toliko pomena, da je vsaj nekoliko pravic priznala slovenščini. Splošno je pa šolstvo pod francosko vlado pojemale. Vodja normalke Eggenberger je 4. februarja 1811. zapustil svoje mesto in odšel v dunajsko škofijo za župnika. Dejal je, da ne more v teh razmerah nič več koristiti svoji domovini. Ali je bil odhodu res povod Zellijev načrt, da bi odpravil z normalke nemščino, kakor trdi sam Eggenberger, ni jasno.¹⁾ Mogoče, da mož ni znal dobro francoski. Po odhodu Francozov se je zopet vrnil na svoje prejšnje mesto.

Francozi so se jeli umikati iz Ljubljane 28. septembra 1813. Pod avstrijsko vlado je ostalo začetkoma še vse po francoski uredbi. Francosko šolo so odpravili v februarju 1814. Nadzorstvo ljudske šole je dobil zopet konzistorij.

9. Šola zopet avstrijska 1. 1813.

C. kr. ilirski gubernij v Ljubljani piše 13. novembra 1813., da se šolska uprava pod Francozi ni izpremenila, le nadzorstvo se je odtegnilo konzistoriju in podelilo neposredno merijem, posredno pa intendanci. Ker pa kaže mnogostranska izkušnja, da šolstvo v avstrijskih deželah prospava le, če cerkvena in državna oblast sodelujeta in se je to videlo tudi v Iliriji, preden je prišla pod francosko vlado. Zato se provizorno ukrene, da konzistorij z novim šolskim letom 1813/4. zopet prične svoje delovanje. V ta namen naj ordinarat naznani guberniju, kdo bo v konzistoriju prevzel šolsko nadzorstvo; dalje naj posle vodi v lepem soglasju s sedanjo provincialno intendanco, naj opozori okrajne nadzornike (dekane) na sodelovanje z meriji; dekani naj pa predlagajo skladno z meriji, kakó bi se dale zopet brez sile uvesti

¹⁾ Mittheilungen. 1851, 8.

nemške šole tudi tam, kjer so prenehale; konzistorij naj stavi nasvete, kako bi se šolstvo povzdignilo in razširilo, ne da bi erar kaj trpel.¹⁾

Konzistorij je 23. novembra 1813. obvestil o tem vse dekane kot okrajne šolske nadzornike in sporočil guberniju, da prevzame nekdanji višji šolski nadzornik kanonik Josip Walland ta posel, za kar ga tudi ordinarijat potrdi.

Gubernij je bil s tem predlogom zadovoljen tembolj, ker je cesar to mesto že pred Francozi podelil kanoniku Wallandu. O tem je tudi obvestil štiri intendante (26. novembra).

Da bi se natančno izvedelo, koliko šol je bilo na Kranjskem pred Francozi l. 1808., kje so bile, pa tudi koliko jih je še ostalo konec l. 1813., se je dušnim pastirjem naročilo, naj sestavijo natančne razpreglednice o šolah.

Gubernij je 22. aprila 1814. vprašal za nasvet, ali naj se vpelje tudi na Kranjskem abecednik in mali katekizem v nemškem in slovenskem jeziku, kakor je vpeljan v Celovcu na normalki. Konzistorij se je izjavil proti vpeljavi.

Konzistorij je 1. junija 1814. naznanil duhovnikom najvišje predpise glede šol, glede letnih razpreglednic o všolanih in nevšolanih seliščih, o otrocih, ki šolo obiskujejo ali ne obiskujejo, in je spodbujal k sodelovanju.

Glede na razna došla sporočila je gubernij 27. maja 1814. odredil, naj se izreče priznanje duhovnikom v Črmošnjicah in v Kočevski Reki, dekanu Hummelu v Ribnici, župnikoma v Mokronogu in Žužemberku Antonu Staretu in Luku Burgerju za podporo pri šoli; drugim naj se naroči, da se morajo opuščene šole s 1. novembrom zopet pričiti oziroma še ne vpeljane a sedaj določene ustanoviti; za glavno šolo v Novem mestu in v Kamniku naj frančiškanski provincijal oskrbi izprašane, deželnega jezika večše učitelje; pogorelo šolo v Kranju naj pokrijejo s streho.

Gubernij naroča 26. julija, naj se vrši zapisovanje vseh šolskoobveznih otrok tudi tam, kjer ni šol. Do konca septembra naj se mu sporoči izid. Dopis dvornega komisarja grofa Sauraua glede regulacije trivialk in dekliških šol naznanja 5. julija in opozarja na avstrijske odredbe o šolskih poslopjih iz l. 1811. in 1812.

Ker se je konzistorij izjavil za slovenski abecednik in katekizem, je odgovoril dvorni komisar 6. avgusta 1814., da bi samo slovenski abecednik in katekizem ne bila nič cenejša radi novega stavka, pa tudi ne primerna, ker bi se otroci ne naučili nemškega.

Gubernij 23. avgusta dovoljuje šolskemu referentu tajnika, a na škofijske stroške. To službo je dobil Josip Poklukar. Odredbo glede nedeljske šole je gubernij naznanil 13. septembra 1814. Dvorna komisija je izrazila pohvalo onim, ki so šolo ohranili tudi pod francosko vlado in odobrila vpeljavo slovensko-nemških šolskih knjig (15. novembra 1814). Gubernij vprašuje (13. oktobra), če ima konzistorij kako zalogo iz cerkvenih prispevkov, za podporo preparandov. Konzistorij je odgovoril, da ima 497 gld. 40 kr., ki se pa bodo kmalu porabili. Odslej pa odklanja pobiranje normalnošolskih prispevkov.

¹⁾ Kn. šk. arhiv ljubljanski.

Odloke n. avstrijske vlade, ki so izšli v letih 1811, 1812, 1813, je gubernij naznanil 25. februarja 1814, češ da se morajo odslej izpolnjevati tudi na Kranjskem. Tičejo se raznih izkazov, potovalnih učiteljev in njih vzdrževanja po občinah itd. Glede doneskov, ki so jih prispevale cerkve za normalno šolo, je gubernij določil: 1. glede zaostankov izza francoskih časov naj se nič ne ukrene; 2. glede tekočega leta naj se zopet pobirajo kakor poprej: od župnih cerkva po 5 gld., od podružnic po 2 gld. 30 kr. Konzistorij je pa odgovoril 14. aprila 1814., da to ni mogoče vsled razkrhanih finančnih razmer po vojski in francoski vladi. Nato je prašal gubernialni svetnik J. A. Jüstel: 1. če je bilo že pred l. 1806. cerkvene prispevke vplačevati in čemu, za deželnošolski zaklad ali za posamezne šole? 2. Kako so se uporabljali prispevki od l. 1806.—1809, ali za nadzornike ali za druge namene? 3. kolik je bil iznos teh prispevkov? 4. ali bi ne mogle cerkve plačevati vsaj po 3 gld.?

Konzistorij je odgovoril, da tudi tega zneska cerkve ne morejo prispevati. Zato je 29. julija 1814. vlada določila, naj plačujejo župne cerkve po 40 kr., podružnice pa po 30 kr. Nadzorniki naj dobivajo od šole po 3 gld.

Gubernij je 1. oktobra 1814. vprašal glede učiteljev in o uspehu, da se bo mogel s 1. novembrom učiteljem nakazati prispevek k njihovi plači. Konzistorij je odgovoril na to vprašanje, 12. oktobra je pa tudi naznanil, da dobiva učitelj v Radolici 22 gld. in v Krškem 30 gld. iz konzistorialne zaloge.

Najvišji vzornik.

V najnovejšem zvezku „Pedagogijske enciklopedije“, ki jo izdaje „Hrvatski pedagoško-književni zbor“, je med drugim pedagoškim gradivom objavljen tudi sestavek z napisom „Isus Hrist“ iz peresa F. Heffler-ja, veroučitelja na kr. učiteljski šoli v Zagrebu.

Ker večina čitateljev „Slov. Učitelja“ še ni naročena na knjige „Hrv. ped.-knjiž. zbora“, in jim zaradi tega ni mogoče brati tega krasnega sestavka v izvirniku, podajamo tu njega tretji in četrti del v prevodu.

Prvi del tega sestavka vsebuje kratek životopis Jezusov, drugi se pa peča z Jezusovimi nauki in njegovo moralo. Za nas najvažnejši je tretji — najobširnejši — del, ki nas seznanja z Jezusom kot učiteljem, in četrti, ki slika učitelja kot učenca in posnemavca Kristusovega.

* * *

I. Jezus kot učitelj. Sam se je imenoval učitelja: „Vi me kličete: Učenik in Gospod! in prav pravite; sem tudi“ (Jan. 13. 13.); in, ko so se mu zavidljivci hoteli posebno prilizniti (davčni denar, Mat. 22. 16.) so ga tudi

nazivali učitelja V resnici, Jezus je prvi in najpopolnejši učitelj in pedagog. On je učitelj kakor prerok, kakor duhovnik, kakor kralj, učitelj v življenju, v smrti in po smrti, v besedi in v dejanju, v delu in sadu.

a) Jezusova priprava za učiteljevanje. Kot Bogu mu ni bilo treba, da se pripravlja. In vendar je opravil formalnost priprave za učiteljevanje. Šel je pred svojim javnim delovanjem v puščavo in se tam v samoti postil in molil. Tudi umrl je z molitvijo v ustih. Tudi učitelju je potreba, da se za sveti svoj poklic pripravi. Treba je, da si oplemeniti svoje srce, da si pridobi dovolj znanja in da vsako važnejše opravilo (zlasti pouk) prične in konča z molitvijo.

b) Jezus in otroci. Dostojanstvo otrok je veliko. Tudi oni so otroci božji, pa naj so tudi slabotni (nasprotno špartanskemu izpostavljanju otrok) in pokvarjeni (nasproti drakoničnim kaznim). Po sv. krstu so sprejeti v krilo Jezusove cerkve, ki ne izgubi nikdar oblasti nad njimi. Tudi otrok ima dušo in telo; zato se mora oboje skrbno negovati in vzporedno razvijati: otroka je treba vzgajati. Ko pride otrok k razumu, dolžan je držati zapovedi božje in cerkvene; a učitelj naj ga k temu navaja in mu pomaga.

Jezus je otroke ob vsaki priliki izvunredno odlikoval. Sprejel jih je, čeravno je moral veleiti: „Pustite male k meni“. (Mat. 19. 14.) Z veličastnimi besedami je predočil njihovo dostojanstvo, ko je rekel: „Njih angeli v nebesih vedno gledajo obličje mojega Očeta, ki je v nebesih“ (Mat. 18. 10.) Skrbel je posebno za njihovo vzgojo in za varstvo njihove nedolžnosti: „Kdor pa pohujša katerega teh malih, ki v me verujejo, bi mu bilo bolje, da bi se mu obesil mlinski kamen na vrat in bi se potopil v globočino morja“. (Mat. 18. 6.) Otroke je Jezus stavil za zgled odraslim: „Ako se ne izpreobrnate in niste kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo.“ (Mat. 18. 3.) Molitev otrok in njihovo češčenje mu je bilo posebno ljubo (klicanje otrok na poslednjem potu v Jeruzalem) — Živ dokaz, kako neprecenljivo blago ima vzgojitelj v rokah.

c) Drugi Jezusovi gojenci: Jezus je poučeval vse ljudi brez razlike: jude in nevernike, vsem je storil mnogo dobrega. Ves krščanski svet so Jezusovi gojenci.

Učil je cele mase ljudstva; pa tudi ni mu bilo žal truda, da je učil samo dva učenca idoča v Emavs, učil je celo samo ženo Samaričanko pri Jakobovem studentu. Najrajši je občeval z onimi, ki so bili pouka potrebni, kakor s farizeji in očitnimi grešniki, z otroki, siromaki, bolniki in zaničevanimi. Ravnal se je po svoji priliki o dobrem pastirju, ki zapusti 99 dobrih ovac in poišče eno izgubljeno (Luk. 15. 4); ker „zdravnika ne potrebujejo zdravi, temveč bolni“.

Tudi moderni učitelj vzgaja vso svojo okolico, posebno pa otroke; k dobremu vodi on vse, s kojimi pride v dotiko, a posebno očetovski skrbi za slabo nadarjene, siromašne, zapuščene in moralno pokvarjene otroke.

d) Metoda Jezusovega pouka je popolna. On vodi od znanega k neznanemu (sklicuje se na znano besedilo sv. pisma starega zakona ter na podlagi znane zapovedi „ne ubijaj“ razlaga, da se ne smemo niti jeziti

nad bližnjim), od bližnjega k daljnjemu (od razdejanja Jeruzalema na strahoto sodnega dne), od konkretnega k abstraktnemu (od telesnega rojstva na duševni preporod). Od polja, godnega za žetev, preide k žetvi sodnega dne (Jan. 4.); od ptic pod nebom nas vodi k božji previdnosti; od uživanja kruha k Najsvetejšemu Zakramentu (Jan. 6.); od navadne vode k živi vodi (Jan. 4.); od navadnega lova rib na lov ljudi (Mat 4.). Smoter mu pogosto določajo vprašanja: „Kdo je moj bližnji?“ (Luk. 10.) „Ali je treba cesarju davek dajati?“ „Kaj naj storim, da pojdem v večno življenje?“ Metoda mu ni samo spekulativna, ki deluje edino le na um temveč praktična, s katero vpliva tudi na srce. Jezusovi privrženci morajo do duše poznati njegov nauk, pa treba, da tudi po njem živijo: Kdor ima moje zapovedi in jih izpolnjuje, tisti je, ki me ljubi.“ (Jan. 14 21.) Učna oblika mu je navadno akroamatična, ako govori množici (n. pr. pridiga na gori), a na slučajne opazke takoj odgovarja (n. pr. ženi, ki mu je zaklicala: „Blagor telesu, ki te je nosilo . . .“). Ako jih uči manj, mu je učna oblika erotematična (n. pr. z Nikodemom, s Samaričanko). V polemičnem pouku uporablja dokaze iz sv. pisma in iz razuma (n. pr. da nima hudiča, in da ne dela čudežev s pomočjo hudiča itd.) — Jezus poučuje nazorno, zelo preprosto in umljivo. On kaže na sebi, kakšni moramo biti: umiva apostolom noge in nas s tem uči ponižnosti; kaže zglede na drugih: postavlja med učence dete, zahteva, da je posnemamo; Simonu farizeju postavlja prisotno grešnico v dokaz, kako je grešil nad gostoljubjem. On govori nepobitno logično in v zvezi, ena misel in ideja mu neprisiljeno teče iz druge. Jezus govori v preprostem ljudskem jeziku primerno razumevanju poslušavcev; ljudstvu govori o polju in vinogradu, apostolom o ribištvi, a poznavavce zakonov vpraša: „Kako bereš v postavi?“ — Jezus ne opisuje toliko grdobe greha, kakor lepoto kreposti; tudi navadno ni podaval gotovega zistema, temveč slušatelja je navajal, da sam misli in najde tako pravilo (n. pr. iz prilike o usmiljenem Samaričanu izvaja pojem: „bližnji“. „Dajte torej cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega.“). — Govoril je v prilikah na polju o prirodi, pri večerji o dostojnosti (izbiranje prostorov pri mizi), v templju o svetosti hiše božje (izgnanši Jude iz templja), pri Jakobovem studentu o živi vodi. — Najlepše so Jezusove prilike, s katerimi enostavno tolmači najglobokejše verske resnice. Take prilike so: o izgubljenem sinu, usmiljenem Samaričanu, o vinogradniku, o desetih devicah, o neusmiljenem hlapcu itd. V resnici: „brez prilik jim ni govoril.“ (Mat. 13. 34.) — On uči tudi iz nasprotij: bogatin in ubogi Lazar, hinavec farizej in skesani cestinar, luč in tema, lisice, ki imajo svoja dupla in Sin človekov, ki nima, kamor bi glavo naslonil; dobri pastir in najemnik. On vzame tudi reči v roko ter na njih nazorno poučuje (davčni denar); uporablja zunanje znake, da z njimi označi notranje delovanje (dihnil je v apostole) Cela priroda mu služi v tolmačenje: vrabec na strehi, las na glavi, ptice pod nebom, lilije na polju, pezdur v očesu, bruno, seme na polju, pšenica, ljuljka, smokva, vinograd, trta, pastirji, ovce, ključ, volk, žetev, temeljni kamen, tempelj, luč, tema, sol, skala, grob. Primere njegove so prekrasne. Sebe

primerja z dobrim pastirjem, svetega Petra s skalo, farizeje s pobeljenimi grobovi, lažnjive preroke z zgrabljivimi volkovi v ovčjih oblačilih, mrliča s spečim človekom, svojo cerkev z mestom, sezidanim na skalo. — Uporablja dalje tudi narodno blago, pregovore: „Hlapec ni večji, kakor njegov gospod“ (Jan. 15. 20.); „Zdravnik, ozdravi samega sebe!“ (Luk. 4. 23.); „Kjer je mrhovina, tam se zbirajo orli“ (Luk. 17. 37.); „Noben hlapec ne more dvema gospodoma služiti“ (Luk. 16. 13.); „To je treba storiti in onega ne opustiti“. (Mat. 23. 23.); „Nihče ni prerok v svoji domovini“; „Poslednji bo prvi“; „Kdor se povišuje, bo ponižan“ itd. — Jezus deluje na čuvstvo in na voljo: on govori srcu. Tudi sam v sebi je vzbujal čuvstva: čudil se je veri stotnikovi (Mat. 8.); jokal je na Lazarjevem grobu (Jan. 11.) in nad pokončanjem Jeruzalema (Luk. 19.). V drugih je vzbujal čuvstva z ostrimi besedami: „Ne dajate svetega psom in ne metajte svojih biserov pred svinje“ (Mat. 7. 6.) in s hiperbolami: „Lažje pojde kamela skozi šivankno uho kakor bogatin v nebo.“ Redkokdaj je ljudi z besedo opominjal, naj ga poslušajo: „Kdor ima ušesa za poslušanje, naj posluša“ (Mat. 7.). To pa ni storil, da bi ljudi vzdržal v pazljivosti, marveč, da je tako posebno še opozoril na kak svoj nauk. Uporabo označi prav na kratko: „Idi, in stori tudi ti tako!“ (Luk. 15.) Objektivna metoda Jezusova je torej popolna. Niti moderna didaktika ni iznašla ničesar popolnejšega. Pa tudi njegova subjektivna metoda je vzorna. Jezus govori trezno, jedrnato, brez sledu površnosti ali nervoznosti, tudi pred sodnikom in na križu se zaveda vzvišenosti svoje službe. Nikoli se ni prenaglil, nikdar zarekel. Kar enkrat reče, je neomajno: „Resnično, resnično, vam povem.“ „Nebo in zemlja bosta prešla, moje besede pa ne bodo prešle.“ (Luk. 21. 33.) Vzvišeni ta pedagog ima vsa svojstva vzornega učitelja: svetost življenja, neutrudljivo marljivost, čisti namen, neizmerno blagost in ljubezen do ljudi, potrpljenje s slabimi, dostojno občevarje, pripravo z molitvijo. Ni torej čudno, da je ljudstvo rado Jezusa poslušalo in povsod za njim hodilo; njegovo predavanje je bilo zanimivo, ki je ohranilo ljudstvo v nepretrgani pazljivosti tako, da so mu v puščavi prešli trije dnevi pri Jezusu kakor ena minuta. — Jezus je torej prvi in idealni naš učitelj, kakor sam o sebi pravi: „Eden je vaš učitelj, (Mat. 23. 10.) Jezus, ki je na svet prišel, da uči resnico.“ (Jan. 18. 37.) A bil je učitelj vedno in povsod: v templju, v puščavi, na trgu, na ladiji, na gori, v hiši, na križu in po smrti. On je prvi in najpopolnejši ideal vsakemu učitelju.

e) Namen Jezusovega učenja je, da človeka stori državljana nebeškega kraljestva, da vzbudi v njem „višjega človeka“, kateremu je to časno življenje samo sredstvo za prihodnje večno. On nas vodi s svojim naukom k edini pravi sreči. Pa Jezusovi nauki urejujejo tudi časno človeško življenje na temelju krščanske ljubezni in pravice. Vzvišen je Jezusov princip: „Vse, kar hočete, da vam drugi store, storite vi njim.“ Ako bi svet ta princip izvrševal praktično, ne bilo bi boja, sovraštva, uboštva; hudo tega sveta bi se zmanjšalo in nebesa bi nam bila zagotovljena. In to je ravno namen Jezusovih naukov. — Tudi učitelj mora imeti isti namen: vzgajati istočasno državljane za nebo in za zemljo.

f) Posebni vzgojni moment. Jezus vzgaja svoje slušateljstvo v pravem pomenu te besede. On deluje istočasno na um in na srce, ali bolje: po umu na srce. Znanje mu je sredstvo, prenovljenje človeka smoter. Znanje velja samo v toliko, v kolikor dviga človeka. — Jezus je izbral za apostole neuke ljudi, a polne žive vere in sveste si moralnih dolžnosti in z njimi si je osvojil svet. „Bog je izbral neumno, da osramoti modro; slabe, da poniža močne“.

II. Učitelj nasproti Jezusu. Učitelj mora biti Jezusov učenec in njegov privrženec v vsem; Jezusovi interesi morajo biti tudi njegovi, po Jezusovem zgledu mora se popolnoma posvetiti koristi ljudij. On mora posnemati Jezusov način poučevanja, biti mora drugi Jezus. Jezusova služba se deli v svečeniško, preroško in kraljevsko. Tudi učitelj mora biti drugi svečenik: namestnik božji v šoli, širitelj Jezusove vere in njegovih nauk. Biti mora prerok, ki vnema mladinska srca k ljubezni do večnega življenja, ki nas čaka po smrti; a biti mora tudi kralj src poverjene mu mladine, katero mora voditi k božjemu srcu svojega vrhovnega mojstra in učitelja. Ako hoče učitelj, da svoj vzvišeni vzgojni namen doseže, mora vestno izvrševati to trajno službo. V vsem naj sledi Jezusu, ki pravi o samem sebi: „Jaz sem luč sveta; kdor hodi za menoj, ne hodi po temi, ampak bo imel luč življenja.“ (Jan. 8. 12.) Brez Jezusovih nauk, njegove učne metode in njegove pomoči ne more imeti učiteljevo delovanje nikakega sadu: „Brez mene ne morete ničesar storiti.“ (Jan. 15. 5.) — Kjer sta dva ali trije zbrani v Jezusovem imenu, tam je on s svojo pomočjo med njimi; tako hoče on pomagati učitelju, ki vestno nadaljuje Jezusovo delo! Tak učitelj lahko o sebi reče: „Vse morem v Jezusu Kristusu, ki mi daje moč.“ (Fil. 4. 13.) Tak učitelj bo dober vzgojitelj, dober pastir in največji dobrotnik otrok.

N.

LISTEK.

Črtice iz učiteljskega življenja.

XII.

Učitelji so gledali za odhajajočim nadzornikom, čigar kolo je izginilo pravkar za cestnim ovinkom. Nehoté so še malo postali pod košato lipo, ki toli lepo in blagodejno obsenčuje prostor pred učilnico; saj je bilo danes mnogo snovi za prijeten pomenek — in udobno se razgovarjajoč so ponavljali vtise in dojme prevažnega dne šolske inspekcije. Bili so veseli in zadovoljni. A ne vsi; gospica učiteljica se ni mogla prav nič razvedriti. Potajna nevolja ji je mučila srce. To se ji je čitalo z obraza.

„Kaj pa je z vami, gospodična?“ jame poizvedovati šolski vodja, ko se je hotela posloviti. „Zdi se mi, kakor da ste nekako pobiti. Ali niste zadovoljni z današnjim dnem?“

„Zadovoljna, hm“, odvrne gospica in vrže z nekako razdraženo energijo zmeček papirja na tla, ki ga je bila stiskavala med prsti. — „Zakaj bi ne bila? Kaj menite?“

„Prav zato, ker si misliti ne morem, vas vprašujem. Le pohvaljeni ste bili pri seji, in torej si ne vem tolmačiti, zakaj ste tako razdraženi?“

„Kaj bi ne bila, ko je nadzornik tak sitnež!“ — „Sitnež?“ povzame besedo tovariš L., „s čim pa si je zaslužil to ime?“

„Zaslužil! Prosim vas, vse je bilo v redu: zvezki, uradni spisi, otroci so odgovarjali pametno in živahno, kratkomalo do pičice je bilo dobro vse. Nadzornik že hoče zapustiti sobo ter seže po klobuk. A kar naenkrat ga pusti in jame pazno premotrivati cesarsko podobo. Ne da bi bil prijel za klobuk, potegne s prstom po sliki in okvirju. Podrži mi ga pred obraz, rekoč poluglasno: „Aber Fräulein, das ist ja eine Majestätsbeleidigung. Sehen Sie sich doch einmal das Kaiserbild etwas genauer an!“ Prst je bil namreč poln prahu. Obriše si ga potem in odide, ne da bi še zinil besedico. To je bilo torej slovo! Zdaj pa recite, ali nadzornik ni sitnež?“

„No gospica, če ni bilo nič družega, potolažite se. To še ni prehudo, Za prah v šolski sobi vi niste odgovorni. Šolskega slugo bomo pač prijeli! zakaj natančneje ne stori svojih dolžnosti!“ In s tem je bil pogovor končan in tudi končan slaven dan inspekcije.

O zaprašeni cesarski podobi in nadzornikovi opazki se je pa kmalu na to govorilo še po drugih šolah in tudi pri nas. Umevno je, da sem takoj pogledal svojo cesarsko sliko v šolski sobi, ali ni morda še na njej nekoliko graje vrednega prahu! Res ga je bilo nekaj. In tudi muhe, katerim se je zdela gladka šipa ugodno počivališče, so bile pustile več spominov na njej. — Goba in prt sta pa kmalu odpravila nedostojne pege in prah; in prav res: vladar je bil videti povsem drugačen, milejši, veličastnejši.

Nato so prišle počitnice. Tudi zame je prišel čas, da se otresem šolskega prahu! Morda bo tudi moj videz milejši in — „veličastnejši“. — Ej, zdaj sem se zaletel! Recimo torej, da se mi bodeta srce in duh prenovila, ko pridem med oddaljene znance in prijatelje, katerih srca so mi ostala tekom večletnega razstanka naklonjena. Njih ljubezen in pristrčnost je tudi nekakovo čistilo in krepilo, ki odvzame neprijetne pege tužnih spominov iz moje duše, ter ji prinese spretnega sijaja in morda tudi nekaj milobe, katera je nujno minevala dan za dnem sredi okrutih, trdih src!

In tako pridem nekoč prav slučajno v B., kjer je bilo šele kakih 20 let staro šolsko poslopje popolnoma prenovljeno. „Kako okusno, kako čedno“, si mislim, ko stopim skozi vežo v hodnik in odtam v prvo šolsko sobo. Irt in vrata, tudi stena od tal za meter visoko — so bila z oljnato barvo prevlečena, prav tako šolske klopi. Svetla okna in bela tla so bila še lepša videti zraven sveže počrnjenih šolskih tabel; kratkomalo ves razred kakor iz škatljice: nov, okusen, lep.

Nehoté pa se mi oko ustavi na razpelo, ki je viselo nad katedrom kot znak, da je tukaj krščanska šola.

„Oj ti ubogi Zveličar“, si mislim — in po ušesih mi zazveni nadzornikova opazka: „Das ist wohl eine Majestätsbeleidigung!“ — Da, ta le beseda je celo umestna, če primerjam kip najvišjega vladarja z ostalo šolsko pripravo! — Eine Majestätsbeleidigung!!

V kako malovredni, borni podobi visi tukaj naš Zveličar sredi prenovljene sobe in čednih učil! Izraza ni, barve ni na tem revnem izdelku nevesče roke! Tak križ bi sodil k večjemu v kako umazano gorsko koč, ne pa semkaj v moderno opremljeno učilnico! Gotovo je zadnja ostalina stare šole, — a kot taka vendar ni nikakor prikladna priti pred oči šolske mladine — ampak v kakov muzej, v katerem še cenijo staro kleznjo, ki je nevesčaku videti naravnost grda.

Kako se naj navzame mladina spoštovanja in ljubezni do Kristusa, če ga vidi pred seboj v taki obliki in revščini? Instinktivno bo čutila, da je križ nekaka postranska reč, manjvredna kakor druga lepa učila, n. pr. slike živali in rastlin, aparati in zemljevidi, ki se ji pojavljajo v živih barvah in včasih umetniško dovršenih kompozicijah! —

Te misli so me navdajale, ko hodim naprej po krasni šoli in zapustile me niso, tudi tedaj ne, ko je bilo šolsko poslopje že davno za menoj!

Pa mi poreče spet kdo: pedant, pedant! Otroci tega niti ne opazijo. Privajeni so križu in niti ne vidijo, da je nečeden!

Tako? In lansko leto so pisali v mnogih šolskih listih po Avstriji in Nemčiji cele razprave, kako je negovati estetični čut že pri mladini. Česar otroci sami ne vidijo, na to jih je treba opozoriti! Potem ne bo več imela imenitna prodajavka v papirnici posmešnovalno pripomniti, ko sem nekoč kritikoval neokusne slike za jaslice: „Kaj pa hočete, čim grje je, tem bolj ugaja ljudem!“

A popolnoma slepi naši otroci le niso za lepoto ali pa nedostojnost svetih podob. „Mačje glave je narisal slikar na novo vaško kapelo“, se je porogal Vrbovčan Novovaščanu in s tem mislil podobe svetnikov, ki so imele prav res bolj živalski kakor človeški izraz.

In neka plemenita gospa, ki je prišla sem na letovišče, mi je z užaljenim srcem pripovedovala o svojem šestletnem nečaku Kariju tako le: „Pomislite, kaj mi je zadnjič deček naredil. Sprehajala sva se po gozdu in prišla do razpela. Prvikrat sva se šetala tod. — „Kari, sedaj pa snemi klubček in pozdravi Zveličarja“, mu velim. Otrok uboga. Ko pa vzdigne pogled proti križu, dene levico k ustom, kakor da bi se zbal, da ga kdo ne sliši, in mi tiho prišepne: „Tetka, temu razpelo se pa ni vredno odkriti!“ — „Za božjo voljo, srček, zakaj pa ne? Le glej, kako ubog je Zveličar, ker so ga ljudje tako grdega naredili!“ In deček je sedaj pomilovalno premotrival staro, zapuščeno razpelo, v neokusnih barvah, in surovo izrezanih oblikah. — Da, otroci vidijo včasih še več kakor odrasli, ker gledajo z očmi domišljije in še slike in kipe poosebljajo. — Nepozabno mi ostane, kako so nekoč tekmovali med sabo, kateri bo smel s snažno gobico in ruto umiti šolski križ, ki so ga bile muhe po letu ogrdile. Dve najpridnejši deklici sta bili slednjič odločeni. In ko mi ga ena vrne na kateder, še prej po lastnem nagibu nežno poljubi razpelo. Bralo se je dekletcu na očeh, da srce pri tem ni ostalo mrzlo.

Če ne moremo storiti kakor spretni in goreči katehet P., ki je za celo šolo izrezljal nova razpela sam, ker jih krajni šolski svet ni hotel kupiti — pa storimo vsaj koliko je v naših močeh, da ne bomo, če tudi nehote, zakrivili „razžaljenja Veličanstva“. Že na svetu se neki sodi ta prestop po najstrožjih paragrafi, kaj še le pri kralju vseh kraljev.

T.

D o p i s i.

Iz Idrije. Sedemdeset let! Kaj ne, lepo število? Le malo jih je, katerim bi bilo usojeno doživeti tako lepo starost v pokoju, še manj pa je onih, katerim je Bog dodelil v teh letih še toliko moči, da morejo še vedno čili in krepki izvrševati svoj trudapolni poklic. Takega moža

imamo pri nas v osebi preč. gosp. Ivana Juvana, knezoškofijskega svetovalca in župnika v Spodnji Idriji. — Dne 12. maja t. l. je namreč omenjeni preč. gospod čil in zdrav obhajal svojo sedemdesetletnico. Nas ta redki dogodek tembolj veselil, ker je preč. gosp. Juvan bil vedno odkrit pri-

jatelj učiteljstva, kar kaže še vedno s tem, da je med drugimi takoj od početka sem tudi ud „Podružnice Slomškove zveze“ v Idriji. On vedno visoko ceni naš težavni učit. stan, ker ve tudi iz lastne izkušnje, kako trudapolna je učiteljeva služba. Bil je namreč dolgo vrsto let, od l. 1867 do l. 1889. katehet in od leta 1867. do l. 1874. celo začasni ravnatelj na c. kr. rud. šoli v Idriji. S svojo ljubeznjivostjo si je vedel pridobiti srca mladine in sedaj lahko s ponosom zre na sad, ki ga je cepil pred mnogimi leti. Cela vrsta njegovih nekdanjih učencev je sedaj že dosegla razne duhovske in posvetne službe in vsak izmed teh se še s hvaležnostjo spominja svojega nekdanjega učitelja, ki mu je nekdaš sadil v srce značajnost in možnost. Kako je bil preč. g. jubilar od šolske mladine ljubljien, spominja me še dogodek, ko je zapuščal l. 1889. Idrijo ter se preselil na svoje novo mesto kot župnik v Spodnjo Idrijo. Bilo je ob štirih popoldne in ravno smo se otroci usipali

iz šole, ko je šel g. katehet črez trg proti župnišču, kjer ga je čakal voz. Kakor čebele za matico, udrli smo jo otroci za prečastitim gospodom župnikom in ko je voz zdrčal, udrle so se marsikateremu dečku in deklici solze, želeč mu srečno pot. Želje mladine so se tudi izpolnile. Po preteku let je blagi gospod vkljub visoki starosti še vedno čil in zdrav ter danes lahko s ponosom gleda na obile sadove svojega truda. Zasluge njegove so pripoznali tudi na višjih mestih, kajti ob petdesetletnici Njegovega Veličanstva je bil preč. g. jubilar odlikovan z zlatim zaslužnim križcem s krono, ob dnevu svoje sedemdesetletnice pa je bil od prevzvišenega g. knezoškofa imenovan knezoškofijskim svetovalcem. Obilim častilcem se pridružujemo tudi mi ter prosimo Boga, da bi preč. gosp. svetniku dodelil še dolgo veseliti se zasluženih odlikovanj ter ga še mnogo let ohranil zdravega in čilega v naši sredi. R. G.

Slovstvo.

Knjižnica družbe sv. Cirila in Metoda. Prejeli smo od vodstva naše šolske družbe dve knjižici, ki sta vsled zanimive vsebine, in koristnega namena, kateremu ima izkupiček služiti, vredni, da se kar najbolj razširita med slovenskim občinstvom.

Prva knjiga je: *Sv. Ahacij s tovariši mučenci, kranjske dežele pomočnik.* — V prid družbe sv. Cirila in Metoda spisal Ivan Vrhovnik. Založila družba sv. Cirila in Metoda. — V prvem delu knjižice popisuje pisatelj izpreobrnjenje in mučeniško smrt sv. Ahacija in njegovih tovarišev, v drugem pa, kako se je razširilo čiščenje tega svetnika po zapadni Evropi in zlasti po Kranjskem. Zanimivo je, kar pripoveduje gospod pisatelj, da so si izbrali kranjski veljaki že po bitki pri Sisku sv. Ahacija za zaščitnika Kranjske in da je bil god tega svetnika nekaj časa pri nas celo zapovedan praznik, dokler ni dal cesar Leopold vsem notranjeavstrijskim deželam sv. Jožefa za zavetnika.

— Knjižica je pisana zanimivo in poljudno ter zasluži, zlasti ker je namenjena v prid naši prekornisti družbi, da bi se dobro razpečala.

Drugi je naslov: *„Mučenci“*. Hrvatsko spisal Milutin Mayer. Poslovenil Emonski Založil Tomo Zupan. — Cela knjiga je kakor lep, vzvišen slavospjev Kristu in krščanstvu. Z določnimi, krepkimi potezami nam slika g. pisatelj ponosni Rim in ohole Rimljane v vsi njihovi moči in vsi njihovi propalosti obenem. Predstavlja nam rimsko cesarstvo v času ko se trese v temni slutnji gotovega pogina in ko vstaja iz razvalin novo življenje, odičeno z vencem večnosti in nepremagljivosti, ko vstaja — krščanstvo. Velikanska rimska stavba je dozidana, a komaj gotova, že se poudira, ker jej manjka podlage in temelja za večost. A ponosni prebivavci ponosnih palač nečejo videti konca in skušajo utopiti skrb v vinu in nasladah ter teptajo in dušć novo življenje, ki klije povsod zmagonosno in krepko iz rodo-

vitnih tal. Bojeval se je mogočni imperator Dioklecian, bojeval se krutko in neusmiljeno in — padel in z njimi vsi njegovi bogovi... Sam in za puščen sedi v svoji palači in gleda po bežečih valovih Jadranskega morja in pred očmi mu beže spomini in priznati si mora: Jupiter, ti si premagan... Zmagal me je njihov krst... — Povest je pisana živahno in spominja marsikje na krepki slog Sienkiewicz. Tudi prevod je dober in gladek.

Dve katehetski knjigi. Še eno znamenito knjigo je napisal marljivi g. Ferdo Heffler, ki pod naslovom „Pobjeda“) psihološke metode na pedagoško-katehetskem tečaju u Salzburgu“ (Zagreb naklada „Kršćanske škole“). II. knjiga knjižnice za vjeroučitelje.) Točno in mikavno opisuje vrlo delovanje omejenega tečaja. Res vse hvale je vredna marljivost g. pisatelja, da je nam tako obširno in natančno objavil govore in praktične kateheze po svojih stenografskih zapiskih, kar mu je bilo tem težavnejše, ker je moral kar sproti, pisaje, prevajati v hrvaščino. Za enega človeka je to pač dovolj truda in dela. Vendar bi bili radi videli, ko bi bil upregel še kako drugo moč, da bi bil priobčil še druge govore in obravnave, ki niso bile v tesni zvezi s katehezo in katehetiko, a vendar dovolj zanimive.

V uvodu nas seznanja z gospodi, ki so predavali katehetske reči teoretično in praktično. Posebno se je odlikoval Julij Kundi, župnik na Dunaju. Hvalno sta izvršila vsak svojo nalogo Filip Hofer, prefekt v deškem semenišču v Oberhollabrunnu, in Henrik Stieglitz, propovednik župne cerkve v Monakovem.

Kundi je obravnaval: I. O izhodišču in svrhi verskega učenja v ljudski šoli. Napačno podlago so stavili racionalisti: vse verske resnice se morajo najti z razumom; moralni zakoni se morajo izvajati iz razuma itd. Enako je napačen ekstremni supernaturalizem, onih, ki se zanašajo le na delovanje sv. Duha v detejem srcu ne glede na uporabo didaktičnih sredstev. — Svrho katehetskoga poučevanja v ljudskih šolah pa končno precizira v stavku: „dijete religiozno vzgojiti, ili učiniti, da dijete iz ljubavi k Bogu kršćanski živi. U kratko: končna svrha vjerske obuke jest: postići vječno spa-

senje dijeteta. — V razgovoru so se slišale od raznih strani zabavljice zoper katekizem. A glasovalo se ni o tem, ker tak zbor ni kompetenten. — II. O položaju biblične povesti v verskem pouku. Govornik označi tozadevno zgodovino iz katehetike in se posebno protivi onim, ki že v nižjih razredih zahtevajo katekizem sklicevaje se na imenitne avtoritete, ki določujejo za prvence verouk na podlagi bibličnih zgodb. Pravi, da tudi v višjih razredih vedno strinja katekizem z bibličnimi zgodbami. —

III. Kako se razpravljajo biblične zgodbe. Najprej govornik konstatira, za koliko so na boljem kateheti na Nemškem, kjer poučuje svetni učitelj po dve uri na teden biblične zgodbe, katehet pa po tri ure katekizem. V takih okoliščinah se seveda dá temeljito obravnavati svetopisemska tvarina in katekizem; a pri nas je drugače. Toplo pohvali tudi Šusterjeve zgodbe in obžaluje, da so jih zavrgli v Avstriji. Nato našteva, katere zgodbe naj bi se (radi pičlo odmerjenega časa) le čitale ali obravnavale površno, katere pa naj bi se učile temeljito, in sicer po formalnih stopnjah, ki jih pojasnjuje in priporoča v smislu Monakovcev. Pisatelj ob koncu kaže razliko med prirejevanjem formalnih stopenj na Hrvaškem in v Monakovem, ter seveda zagovarja svoje in se tako sklicuje na prof. Basarička, kakor Monakovci za Willmanna.

IV. O uporabi pripovedovalne in vpraševalne učne oblike prav dobro pojasnjuje obojno obliko ter posebej še razloček med takozvano „Sokratovo“ in „hevristično“ metodo. Govornik toplo priporoča hevristično učno obliko. Pisatelj po pravici nasprotuje prepodrobnemu razpredeljevanju vprašanj. — V. O analizi in sintezi tudi spretno razpravlja. Katekizmovi analizi ne nasprotuje, pri katehezi pa končno priporoča: Če je otrokom reč bistveno ali vsaj ponekoliko znana, se lahko obravnava analistično, kedar pa se uči na novo ali je reč zelo važna za življenje, naj se izvaja sintetično, torej v obče: v nižjih razredih sinteza, v višjih analiza, zlasti še ob ponavljanju.

Filip Hofer je imel štiri predavanja: I. O Jezusovi učni metodi. Za izgled stavi „Samarijanko pri vodniaku“ in „Nikodema v Jeruzalemu“ — tu se posebno lepo kaže zahteva individualnega poučevanja; potlej Jezusov „govor na gori“, kjer je posebno raz-

1) Pobjeda = zmaga.

vidno, — kako se mora nauk naslanjati na znane reči in izpolnjevati z novimi nauki, ter zlasti ob koncu, kako je treba katehetu vplivati na srce in voljo; slednjič „prilike“ kjer se učimo, kako je iz dogodkov izvajati resnice. II. O novih potih Ivana Valeriana (Schuberta) nas je točno poučil. Posebej odločno odklanja nameravani katekizem na kronološki podlagi svetopisemskih zgodb. Pisatelj ga (Valeriana) v opomnji zagovarja. „Slov. Učitelj“ je že o tem povedal svojo misel. III. O psihološki metodi monakovske katehetske šole je razlagal, v čem da obstoji, da pravzaprav ni nova, marveč ima le to zaslugo, da v razpravi zahteva določen red (po formalnih stopnjah); da je popolnoma primerna predmetu in otroški naravi; da pa ne bodi izključna, ker večkrat ni umestna, n. pr. pri razlagi tekstov, molitev, pesem itd. IV. O literaturi pa si pisatelj ni mogel zapisati vseh imen, pa saj za psihološko metodo literatura še itak ni velika.

To je ogródje obširnih in temeljitih obravnav, ki obsegajo 139 strani in jih priporočamo zlasti mlajšim katehetom, naj jih skrbno proučavajo, ker se opetovano ozirajo tudi na zgodovino katehetskega poučevanja in ne pretiravajo novejših zaslug, kakor se semtertja godi. Posebno pa nam je ustregel gospod pisatelj, da je v prvem dodatku natančno zabeležil in objavil praktične obravnave ali takozvane nastope, ter pridejal tudi ocene in pripombe udeležencev. Kundi je predaval o zakramentu sv. pokore in o sv. cerkvi, Stieglitz pa o koristi posta. Katecheze so se dobro obnesle, a niso tako izredne in nenavadne, da bi ne bili podobnih že drugod čitali in sami obravnavali.

Ni pa g. pisatelj tako ustregel z drugim dodatkom: „Hrvatsko učiteljstvo o psihološki metodi kod nauka vjere“; zakaj ne, je že pokazal obračun v „Krščanski školi“. Jaz bi bil dal „mastno“ tiskati stavek g. Simončiča (na str. 179). „Nu budite uvjerjeni, da najljepšom in najboljom metodom vijeste još postigli ono, čim hoćete, da uklonite materijalizem od sebe in od cijeloga naroda. Ne samo religijska obuka, nego i sva nauka školska neka bude proniknuta religioznom duhom, čistim krščanskim duhom.“ Zakaj ko bi bilo le

dosedanje katehezovanje krivo novodobnega brezverstva, bi morali tudi mi vsi biti nestrpni brezverci. Vsi dobri katoliki torej dejanski kažejo, da pretiravajo oni, kateri novodobni materializem in odpad pripisujejo katehetom.

Mislim, da sem že s to podaljšano oceno dovolj priporočil tudi knjigo samo. K.

„Detinsko bogoznanje“. O tej knjigi smo prejeli od visokočast lavant. konzistorija sledeče: Pojasnilo k dovoljenju, ki se je dalo za natis: „Detinskega bogoznanja“. Iz „cerkvenega ukaznika“ štev. 3 sosednje krške škofije je kn. šk. ordinariat še le uradno izvedel, da je č. gospod Anton Kovačič, sedaj kaplan na Prihovi, pod naslovom „Detinsko bogoznanje“ izdal svoj „Katekizem za prvence“, ne da bi bil tuuradno naznanil. — Ker je prav trezen ocenitelj te knjižice v 3. štev. Sl. Uč. (str. 58—60) iz dejstva, da je izišel nov katekizem s prenačenim besedilom onega od avstrijskih škofov sestavljenega katekizma, menil sklepati, da je lavant kn. šk. ordinariat to ravnanje odobril, se ordinariat čuti primorane odločno odvrniti od sebe sumnje, kakor da bi bil on nov katekizem s prenačenim besedilom potrdil, ne da bi se bil o tem dogovoril z ostalimi škofijskimi ordinariati.

Dotična stvar je tako-le: Dne 15. sept. 1902. je g. pisatelj bil predložil svoje „Detinsko bogoznanje“ s prošnjo, da se mu dovoli rokopis „dati v tisk in izdati kot pomoček gg katehetom.“

Dne 5. oktobra 1902 št. 3128 vrnil se je č. g. pisatelju rokopis z obširno oceno, ki mu je povedala, da v tej obliki ni prikladen za natis. Prav odločno se mu je zavrnila njegova kritika, katero si je bil v „Predgovoru“ k „Detinskemu bogoznanju“ dovolil o besedilu novega katekizma. Pisatelju se je dal še dober svet „da se tesneje oklene besedila malega katekizma“ in da naj še le po končanem novem šolskem letu zopet predloži svoje navodilo predelano in popravljeno.

Gospod pisatelj tuuradnega nasveta ni poslušal, marveč je že 9. marca 1903 predložil svoj rokopis z novim poročilom, v katerem zagotavlja, da je korenito prenačeno, popravil, izpremenil, izpopolnil svoj rokopis, v njem „mnogokaj črtal, dostavil“, „da ga (kakor meni) smelo stavi na stran drugim delom enake vrste“.

Prav modro je še pristavil pomenljive besede: „Ko bi bilo delo izšlo, kakršno je bilo prej, bi bil gotovo najbolj nezadovoljen

ž njim jaz sam.“ Izgovarja se, da ni mogel izgotoviti, kar se mu je „blagohotno nasvetovalo“ ... „ker knjiga je (kakor pravi) že preveč potrebna“.

Pisateljova nova prošnja je torej zahtevala dvojje: a) v zmislu „apostolske konstitucije“ *Officiorum ac munerum* izdati neobhodno potreben imprimatur ali dovoljenje za natis „Detinskega bogoznanja“, potem pa tudi podeliti spisu b) višjepastirsko odobrenje. Rokopis se je vnovič ocenil, in se je vrnil gospodu pisatelju s sledečim odlokom z dne 3. aprila 1903 št. 807:

„Na Vašo prošnjo z dne 9. marca 1903 Vam kn. šk. ordinarijat dovoli v smislu apostolske konstitucije „*Officiorum ac munerum*“ z dne 25. januarja 1897 natis Vašega popravljenega rokopisa: „Detinsko bogoznanje. Katekizem za prvence“, odobriti ali v javno porabo priporočiti ga pa ne more, ker ste se premalo držali besedila novega katekizma.

Recimo, da popravite vse pomanjkljivosti, na katere Vas je mnogoletni gospod katehet z opombami v Vašem rokopisu opozoril, se je vendar še bati, da bi Vi s svojim delom, ki „naj pomaga do nekake enotnosti v po-

učevanju“, isto vsled svoje prevelike samostojnosti le rušili.

Kn. šk. Lavantinski ordinarijat v Mariboru, dne 3. aprila 1903.

Iz tega je jasno, da kn. šk. lavantinski ordinarijat nikakor ni „potrdil“ tega „novega katekizma“, mu tudi ni dal naprošenega višjepastirskega odobrenja, ampak je le izrekel svojo sodbo, da se v rokopisu ne nahaja nič, kar bi bilo zoper sveto vero, ali zoper krščanske nrave.

Ker pa g. avtor, kakor je videti, ni popravil pomanjkljivosti, na katere je bil opozorjen, ampak je izdal knjižico s spremenjenim katekizmovim besedilom, se čč. gg. katehetom vnovič naroča, da se pri pouku v šoli vestno držijo besedila od avstrijskih škofov potrjenega katekizma, akoravno jim ni zabranjeno prebirati „Detinsko bogoznanje“, ko se pripravljajo za kateheze, bodisi v šoli bodisi v cerkvi.

Kn. šk. Lavantinski konzistorij v Mariboru, dne 26. aprila 1904.

L. Herg
ravn. pis.

Šolske vesti.

Razpisane učiteljske službe. Na trirazrednici v Grahovem je popolniti učno mesto. Prošnje do 16. junija 1904 na c. kr. okr. šolski svet v Logatcu. — Na enorazrednici v Ledinah je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 16. junija 1904 na c. kr. okrajni šolski svet v Logatcu. — Na dvorazrednici na Brdu je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 20. junija 1904 na c. kr. okr. šolski svet v Kamniku. — Na trirazrednici v Srednji vasi je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 20. junija 1904 na c. kr. okr. šol. svet v Radovljici. — Na enorazrednici v Želimljah je stalno popolniti učno in voditeljsko mesto. Prošnje do 20. junija 1904 na ces. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani. — Na

petrazredni deški ljudski šoli v Škofji Loki je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 27. junija 1904 na ces. kr. okr. šol. svet v Kranju. — Na štirirazrednici v Cirknici je popolniti učno mesto. Prošnje do 28. junija na ces. kr. okr. šolski svet v Logatcu. — V političnem okraju Celje popolnila se bodo sledeča mesta nadučiteljev, šolskega vodje in učiteljev: 1. Šolski okraj Celje okolica: a) na dvorazredni ljudski šoli v Kalobju (II. krajevni razred), b) na štirirazredni ljudski šoli v Dramljah in c) na štirirazredni ljudski šoli v Ljubečni po eno mesto učitelja, ozir. učiteljice III. krajevni razred. 2. Šolski okraj Šmarje a) na dvorazredni ljudski šoli v Lembergu in b) na trirazredni ljudski šoli v

Zibiki po eno mesto nadučitelja in po eno mesto učitelja, oziroma učiteljice (III. krajevni razred). 3. Šolski okraj Gornjigrad. *a)* na štirirazredni ljudski šoli na Ljubnem (III. krajevni razred) dve učiteljski službi. Moški prositelji dobé prosto stanovanje (po eno sobo) in po 20 K za kurivo, *b)* na trirazredni ljudski šoli v Mozirju in *c)* na štirirazredni ljudski šoli v Rečici po eno mesto učitelja, oziroma učiteljice (III. kraj. razred). 4. Šolski okraj Laško. *a)* na trirazredni ljudski šoli v Dolu mesto učitelja, oziroma učiteljice (III. krajevni razred), *b)* na enorazrednici pri sv. Miklavžu nad Laškim mesto šolskega vodje (III. krajevni razred). Pravilno opremljene prošnje se imajo postaviti potom vložiti do dne 1. julija 1904 pri dotičnih krajnih šolskih svetih.

Učiteljske izpremembe. Za nadučitelja v Pontablju je imenovan učitelj g. Fr. Krasnik iz Waldensteina. Prestavljena sta učitelja g. Rud. Niederl iz Lipe nad Saksenburgom v Vrbo in g. Fr. Kreiner iz Vrbe v Lipo. — Za nadučitelja sta nameščena: Pri Sv. Petru nad Laškim učitelj g. Martin Slovšek od Sv. Duha na Ostrem vrhu; pri Svetem Rupertu nad Laškim pa gosp. Frančišek Zupančič, dosedaj šolski vodja v Skomrah na Pohorju. Učitelj gosp. Josip Armič pride iz Mozirja v Velenje. Stalni so postali na dosedanjih mestih gospod Bruno Rožband v St. Vidu pri Ptuj, gospa Valentina Kaukler, roj. Grošel, na dekliški šoli ptujske okolice in gdč. Ivana Zupančič v St. Vidu pri Planini. Za učiteljico ročnih del v St. Vidu pri Ptuj je nameščena gdč. Ivana Klenovšek. Menjava služb se je dovolila učiteljicama gdč. Ani Kalschek v Štent Vidu pri Ponikvi z gdč. Marijo Valenčak v Gortovljah.

Odobrena učna knjiga. A. Kržičeva „Zgodovina svete katoliške cerkve za

srednje šole“ se sme uporabljati pri ve-rouku na učiteljskih s slovenskim učnim jezikom v okrožju ljubljanske škofije.

Zrelostni izpiti. Na c. kr. učiteljski v Ljubljani so se vršili pisмени zrelostni izpiti od 16. do 19. maja t. l.; ustmeni se prično dné 4. julija.

Razširjene šole. Na šoli v Kotmarivasi se ustanovi tretje, na šoli v Šmartinu na Dolici pa četrto učiteljsko mesto. — Šoli v Hrastniku in Trbovljah se razširite v šestrazrednici, trirazrednica v Zavrču pa se razširi v štirirazrednico. — Na ljudski šoli v Št. Vidu pri Štičini se bo ustanovil poseben oddelek za one učence, ki so nad 4 km oddaljeni od šole. — Enorazrednica v Št. Jurju pod Kumom se razširi v dvorazrednico.

Novo šolsko poslopje bodo zidali v Žalini. Stroški so preračunjeni na 29.000 K.

Pomnožen krajni šolski svet. C. kr. okrajni šolski svet v Litiji je dovolil, da se sme dosedanje število občinskih zastopnikov v krajnem šolskem svetu v Zagorju ob Savi pomnožiti od treh na štiri.

Laško šolo so ustanovili v Beljaku Zoper to Nemci ne ugovarjajo, če pa Slovenci - domačini zahtevajo slovenske šole, je pa koj ogenj v strehi in deželni šolski svet ne vé, kaj bi vse počel, da jo uniči.

Dopust za prihodnje šolsko leto je ces. kr. poljedelsko ministrstvo dovolilo c. kr. učitelju g. Ivanu Bačiču v Idriji, da se izobrazí na telovadnega učitelja za srednje šole. — Dopust do konca tek. šolskega leta je dobil nadučitelj g. Jos. Medič na Jesenicah.

Sposobnostni izpit za ljudske in meščanske šole so napravili v Ljubljani: Za meščanske šole z nemškim učnim jezikom: Karol Javoršek, Rudolf

Schlenz in Karol Wiesinger (z odliko). — Za ljudske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom: Marta Andolšek, Ana Bitenc, Ernestina Bradaska, Terezija Debevec, Josipina Derstvenšek, Emilija Grebenc, Marija Grošel (z odliko), Marija Janša, Zofka Kalan, Julija Kos, Jerica Krašovec, Ana Mally, Vincencija Novak, Ana Pfeifer, Ema Pleško, Ana Poljanec, Albina Svetek, Ljudmila Umberger, Viktor Jamšek, Ivan Kocijančič, Ivan Petrovčič, Ludovik Pirkovič, Rudolf Pleskovič, Friderik Praprotnik, Anton Turk, Ivan Vertot, Viljem Zirkelbach. — Za ljudske šole z nemškim učnim jezikom: Mara Gressel pl. Baraga, Andrej Eppich, Josip Polanc. — Za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom: S. Fabijana Neuwirth. — Posebne skušnje so napravili: Ivan Lackner za ljudske šole s slovenskim in Joahim Tončič za ljudske šole z nemškim učnim jezikom. — Med onimi, ki so napravili skušnjo iz francoščine z nemškim učnim jezikom, sta S. Marija Bahar iz Gorice in Ivan Belè, učitelj v Ljubljani. — Dopolnilno skušnjo iz veronauka je napravila Marija Fajdiga. — Pred izpraševalno komisijo v Mariboru so napravili sposobnostni izpit: za meščanske šole g. Karol Pribil, za ljudske šole pa gg. Jakob Hrnko in Ivan Robič.

Častno priznanje sta dobila zaslužna slovenska mladinska lista „Angelček“ in „Vrtec“ na svetovni razstavi za otročjo vzgojo v Petrogradu. Neumorno delavnemu uredniku čg. prof. Antonu Kržižu najiskreneje častitamo!

Umrli je v ljubljanski bolnišnici dne 22. maja t. l. g. Rudolf Piš, učitelj v Cirknici. Rajni je bil rojen v Ljubljani l. 1867. Ljubljansko učiteljske je dovršil l. 1886. ter je služboval v Šent-Vidu nad

Cirknico, na Jesenicah, na Fužinah in v Cirknici. N. v m. p. — V Mariboru je umrla šolska sestra Ana Mak v 74. letu svoje starosti. — V bolnišnici usmiljenih bratov v Št. Vidu na Koroškem je dne 27. maja t. l. umrl g. Fran Katnik, podučitelj v Kopli ob Dravi, star 21 let. — V Opatjem selu je umrl tamošnji nadučitelj g. Jernej Rajer v 52. letu svoje starosti. — Pri Svetem Jakobu v Slov. Goricah je umrl tamošnji nadučitelj Frančišek Šijanec v 61. letu svoje starosti.

V strokovni tečaj na umetno-obrtnem učnem zavodu v Solnogradu je naučno ministrstvo poslalo učitelja g. Ottona Grebenc in učiteljico gdč. Terezijo Wennig.

Okrajna učiteljska konferenca za litijski okraj bo dne 6. julija t. l. v Litiji. Poleg običajnih točk so na dnevnem redu še sledeča poročila: 1. Hospitiranje v drugem razredu. Učna slika: Pismo. Poročevalec učitelj gospod Ivan Levstik iz Zagorja. 2. Nova risarska metoda kot učni predmet. Poročevalec nadučitelj gosp. Bernard Andolšek iz Litije. 3. Splošen učni načrt za prvo šolsko leto. Poročata učiteljica gdč. Frančiška Jankovič iz Toplic-Zagorja in učitelj gosp. Matija Pelko iz Zagorja. 4. Splošen učni načrt za drugo šolsko leto. Poročevalki učiteljici gdč. Ivana Dolinar iz Višnje gore in gdč. Roza Junis iz Toplic-Zagorja. 5. Kako se doseže dobro šolsko disciplino? 6. Zemljepis na gorenjih stopnjah. Vsaka učna oseba mora izdelek enega pod 5 in 6 imenovanega referata poslati do 15. junija c. kr. okr. šolskemu nadzorniku, ki bo poročevalca določil na dan konference.

Imenovanje. Ces. kr. namestnik za Štajersko je imenoval čg. Andr. Gliebe-ja, mestnega župnika v Ormožu, kot zastopnika v okrajni šolski svet ormoški.

Mesto učitelja telovadbe je razpisano na c. kr. učiteljišču v Kopru.

Pri skušnji iz štajerske zgodovine vršeči se dné 14. maja t. l. na mariborski višji gimnaziji so dobili odlikovanja Fran Stegenšek, Adolf Vantar, Günther Nemanič, Fran Jazbinšek, Ivan Hajšek, Ludovik Zepič, Adolf Wallner, Fran Zavernik, Josip Vuga, M. Vavroh, Josip Roškar, Ivan Cilensšek in Ivan Trinkaus.

Nove slike. Šolska vodstva so dobila potom okrajnih šolskih svetov obvestilo, da namerava ces. kr. dvorna in državna tiskarna skupno z društvom „Lehrmittelzentrale“ na Dunaju izdati vrsto umetno izdelanih stenskih slik (v velikosti 66/88 cm), ki naj bi služile deloma nazornemu pouku, deloma pa v buditev in izobraževanje umetniškega čuta otrokovega. — Doslej je izšla prva zbirka teh „stenskih slik za šolo in dom“ in obsega sledečih 9 podob: 1.) G. Bamberger, Povodenj; 2.) H. Comsolý, Pepelka; 3.) I. Danilowatz, Kolodvor; 4.) K. Ederer, Severni medved; 5.) K. Ederer, Piramide; 6.) M. Kurzwoil, Donavski ribič; 7.) M. Leuz, Mlin; 8.) M. Suppantšitsch, Donavska dolina; 9.) H. Wilt, Jesenski gozd. — Cena vsakega lista znaša za šole, ako se takoj ob subskribciji oglasiijo, 2 K, medtem ko je navadna prodajna cena 6 K. — Ces. kr. deželni šolski svet te podobe z odlokom z dné 17. aprila 1904 št. 1361 prav toplo priporoča.

Važna razsodba za učitelje. Spodnještajerski učitelji, kateri so člani stalnega odbora za pripravo gradiva okrajnim učiteljskim konferencam, zahtevali so od deželnega šolskega sveta, da jim povrne, kadar morajo iti k seji, potne stroške in hranarino. Deželni šolski svet je učiteljsko zahtevo odklonil in tudi pritožba na naučno ministrstvo je bila brezuspešna. Učitelji so se pritožili na upravno sodišče,

katero je ugodilo pritožbi in razveljavilo tozadevni ministrski odlok. Razsodba se glasi, da imajo učitelji - člani stalnega odbora za okrajne učiteljske konference pravico, zahtevati povračilo za stroške, ki jih naredé, kadar potujejo k sejam stalnega odbora za učiteljske okrajne konference.

Razpisane nagrade za učitelje. Iz premoženja bivšega vrtnarskega društva v Ljubljani ustanovljene tri denarne nagrade po 75 K 60 h se bodo razdelile za leto 1904. Pravico do njih imajo oni ljudski učitelji, ki se prav posebno pečajo s poukom v zelenjadarstvu in sadjarstvu. Prošnje je vložiti do 15. junija 1904 pri predstoinem okrajnem šolskem svetu.

Na Primorskem je razpisana služba kmetijskega potovalnega učitelja s slovenskim učnim jezikom za političen okraj Tolmin. Letna plača 1800 kron, potni pavšale 1000 kron, stanarina 300 K in pavšale za nakup slovstvenih in strokovnih pripomočkov 100 kron in pravica do štirih štiriletnic po 250 kron. Prošnje do 30. junija 1904 na ces. kr. namestništvo v Trstu. (Natančnejše pogoje glej v ljubljanskem uradnem listu z dné 20. maja t. l.)

Upokojen je na lastno prošnjo učitelj g. Bogomir Krenner v Škofji Loki.

Vročinske počitnice. Dotični ministrski odlok se glasi: „In der Zeit vom 1. Juni bis zum Schlusse des Schuljahres hat jedoch der Nachmittagsunterricht dann zu entfallen, wenn die Temperatur der freien Luft im Schatten um 10 Uhr vormittags bereits auf 18° R gestiegen ist. Erreicht die Temperatur der freien Luft in Schatten erst während der Mittagsstunden oder während der ersten nachmittägigen Unterrichtsstunde die Höhe von 20° R, so ist der Unterricht nach der ersten nachmittägigen Unterrichts-

stunde zu schließen.“ (Minist. Erl. vom 28. Februar 1887, Z. 21644.)

Odlok o pouku v risanju. Naučno ministrstvo bo v kratkem izdalo odlok o pouku v risanju. K temu koraku je je napotila nova Prangova metoda risarskega pouka, ki je uvedena v ameriškanskih šolah. Naučno ministrstvo želi tudi avstrijskemu učitelstvu dati priliko, da se seznani in poskusi z novimi zahtevami risarskega pouka. Dobljene izkušnje se bodo uporabile pri izpremembah učnega načrta. Naučno ministrstvo dovoljuje zato okr. šolskim nadzornikom, da smejo po svojem prepričanju posebno sposobnim učiteljem dovoliti, da med predpisanimi učnimi urami poskusijo tudi z risanjem po kaki prestejši metodi. Posebno se je ozirati na risanje po spominu, osobito na risanje po naravi in kot posebno vajo je uvaževati prostoročno risanje (Freiarm-Zeichen). Imenovano dovoljenje se pa sme dati le prav posebno zaupanja vrednim učiteljskim močem, da se tako zabrani vsaka zloraba. Jednake določbe se bodo izdale tudi za srednje šole in za učiteljske.

Slovenska Šolska Matica. Iz odborove seje dne 29. maja 1904: 1. Gospod predsednik H. Schreiner čestita v odborovem imenu g. V. Bežku k njegovemu imenovanju ravnateljem c. kr. učiteljskega v Kopru in ga prosi, naj tudi na novem mestu deluje v prid Matice G. ravnatelj rad obljubi svojo nadaljno pomoč. — 2. Letošnje knjige, vsaka v 2500 izvodih, se oddajo na podlagi razpisanega natečaja in došli pismenih ponudb sledečim tiskarnam: Pedagoški Letopis Jos. Blaskovim naslednikom v Ljubljani, Učenske slike, II. del, 2. snopič, Drag. Hribarja v Ljubljani, Realna knjižnice, 4. snopič, Ant. Slatnarju v Kamniku — 3. P. n. poverjeniki in društveniki se opozarjajo

na § 7. društvenih pravil, po katerem plačujejo stroške za pošiljanje knjig društveniki sami; zato naj gg. poverjeniki poterdajo svoje nastale stroške od svojih članov. — 4. Za mesto Gorico prevzame znanprej poverjeništvo g. nadzornik Franc Finžgar, za Pazin pa g. Josip Bačič, ravnajoči učitelj c. kr. pripravnice v Paznu. — 5. Gg. poverjeniki dobe letos Letopis vezan. — O tej priliki se vabijo p. n. poverjeniki in društveniki, da pošljejo kar najbrže letošnje članarino (a 4 K) odboru, ker se začne knjige v kratkem tiskati. — Pričakovati je, da se število članov tudi letos pomnoži. Odbor.

Družba sv. Cirila in Metoda naznana s pričujočim, da oddaja — dokler je še kaj zaloge — slovenskim šolam za ceno desetih kron naslednje knjige in v naslednjem številu proizvodov:

- 20 Hubadovih Franc Jožef I.
proizvod velja sicer 40 v
- 20 Tomo Zupanovih Cesar Fran Josip I.
proizvod velja sicer 50 v.
- 20 Čehovinov proizvod velja sicer 20 v.
- 3 Junake II. del proizvod velja sicer 70 v.
- 2 Igre in pesmi
proizvod velja sicer 1 K 20 v.
- 2 Vodnikove pesmi proizvod velja sicer 60 v.
- 1 Rudolf Habsburški
proizvod velja sicer 80 v in
- 1 Ljubezen do mamice
proizvod velja sicer 80 v.

Ko bi pa ena ter ista šola želela vsega zgornjega v dvojnem številu, vstreže se jej tudi lahko, samoumevno za dvajset kron. — Večino zgornjih knjig so priporočala tudi šolska oblastva. Saj pa tudi ni z lepa tako patrijotičnega in srce ter um tako izobrazujočega berila, nego to, ki se vam ponuja s pričujočim razglasom. Svoje cenjene zahteve adresujte, prosimo, na dopisnicah z naslovom: „Družba svetega Cirila in Metoda v Ljubljani.“

Drobtine.

Ljudsko šolstvo v Petrogradu. Dunajski deželni šolski nadzornik dr. Rieger se je ob priliki razstave za otročjo vzgojo dalj časa mudil v Petrogradu. O tamošnjem šolstvu se je izrazil tako-le: „Uredba šolstva v Petrogradu me je nad vse izga 1 100 otrok, t. j. vsi iz enega dela mesta, v katerem je šola, izvzemši one otroke, ki se že naprej odločijo, da bodo obiskovali le nekaj razredov, za katere so pa zopet posebni zavodi. Šolski otroci so v vsakem oziru najbolj preskrbljeni. Osobito higijenične naprave so v resnici velikanske. V zavodu je n. pr. zdravniška ambulanca z lekarno. Zdravnik, ki zdravi notranje in očne bolezni otrok, ordinira brezplačno vsak dan od 10. do 2. ure. Drug zdravnik, ki preiskuje zobe, obišče zavod dvakrat na teden. Poleg tega je v zavodu tudi primerno število kopališč. Ako kak otrok začne tožiti o slabostih, takoj se ga izroči šolskemu zdravniku. Šolski otroci, ki zaradi bolezni ne morejo biti pri pouku, izroče se domači oskrbi. Ker se tako pazi na zdravje otrok, že sedem let ni bila nobena šola zaradi bolezni zaprta. — Tudi sicer se skrbi uzorno za otroke. Pouk se pričinja ob 9. uri dopoldne in traja s primernimi odmori nepretrgoma do 3. ure popoldne. Ker vsled tega otroci opoldne ne morejo domov, pripravi se jim tudi kosilo v zavodu. Za kosilo dobé juho, meso, zelenjad in kruh. Ubožni otroci dobé hrano brezplačno, premožni morajo neko malo vsoto plačati. — Snažnost v šolskih prostorih je uzorna. Vsak razred ima poseben prostor za obleko, kjer otroci odlože vrhne obleke in galoše, tako da vstopijo s snažnimi črevlji v šolsko sobo. Število učencev v enem razredu je določeno na 40 in se to število ne sme prekoračiti. Zavod ima neizmerne prostore. Videl sem telo-

nenadila. Tu je že več let uveden sistem osrednje šole in sicer z najboljšim uspehom. Obiskal sem tudi tako šolo in sem našel naprave, za katerimi mi še mnogo zaostajamo. Zavod odgovarja naši dvojni ljudski in meščanski šoli. Obiskuje vadnico, v kateri se je 240 otrok takorekoč kar izgubilo. Otroci se vozijo s šolskimi vlaki konjske železnice v šolo in iz šole.“

Baron Vega v inozemstvu. Kraljevo vrttembergško ministrstvo za uk in bogočastje je Kavčičev životopis avstrijskega učenjaka barona Vege priporočilo v nakup za knjižnice srednjih in ljudskih šol.

Šolska predloga v pruski zbornici. Konservativci in liberalci so vložili sledeči predlog v pruski deželni zbornici: Učenci ene in iste šole morajo redoma biti ene in iste vere. Učitelji morajo biti iste vere, kateri pripadajo učenci. Izjeme so dovoljene le v izvanrednih slučajih, kjer pridejo v poštev narodnostni oziri ali zgodovinski razvoj šole. Če doseže število verske manjšine šolskemu obisku podvrženih otrok primerno število, ima manjšina pravico zahtevati lastno versko šolo. Za upravo šolskih poslov morajo poleg občin skrbeti v mestih šolske deputacije in na deželi šolska predstojništva. V šolskih deputacijah morajo imeti primerno zastopstvo cerkev, občina in učitelji. — Take zahteve o šoli stavijo na Pruskem liberalci.

Protiverska gonja na Francoskem. Na Francoskem so zaprli 13.000 javnih ljudskih šol, katere so vodili nepotrjeni redovi; zasebnih šol so zatvorili 12.000, med katerimi je bilo 2000 deških z 200.000 učenci in 10.000 dekliških, katere je obiskovalo okoli milijon učenk. Srednjih šol so imeli redovi 152, izmed katerih so 52 zatvorili popolnoma in ostale izročili v oskrbo svetnim duhovnikom. Zatvorili bodo še 4000 šol s 405.000 učenci. —

Francijo bode veljalo preganjanje redov 400 milijonov frankov za nove stavbe in vsako leto 30 milijonov na plačah.

„Schulverein“ na Slovenskem. To društvo za ponemčevanje slovanskih otrok je l. 1903. vzdrževalo na Kranjskem 2, na Štajerskem 3 šole. Otroških vrtcev je vzdrževalo na Kranjskem 3, na Štajerskem 2. Podpore je dajalo javnim šolam na Kranjskem 1, na Primorskem 2, na Koroškem 6, na Štajerskem 2. Otroških vrtcev je podpiralo na Kranjskem 1, na Koroškem 3, na Štajerskem 4. Lastnih šolskih zgradb ima na Kranjskem 6, na Koroškem 2, na Štajerskem 9. Mnogo zgradb je podpiral, med njimi na Štajerskem 1, na Koroškem 2. Razpošiljali so učne knjige na Štajerskem 5, na Kranjskem 1 šoli. Za ponemčevanje mladine je dobilo nagrade (Judeževe groše!) na Kranjskem 4, na Koroškem 31, na Štajerskem 7 učiteljev.

Število analfabetov na Ogrskem je jako visoko. L. 1890. je znalo čitati in pisati le 44,5 % vse prebivalstva. Po narodnosti se delijo analfabeti: Nemci 37 %, Madjari 46 %, Slovaki 47 %, Slovenci 51 %, Hrvati 52 %, Srbi 68 %, Rumunci 68 %, Rusini 87 %. L. 1900 so se razmere sicer že dosti izboljšale, a še vedno je analfabetov 48 %.

Stroški za ljudsko šolstvo v Rusiji so znašali l. 1901/2 58,000.000 rubljev ali 153,800.000 K. Občine prispevajo k tem stroškom 9,000.000 rubljev. Eden učenec vaše šole velja letnih 35 K, v mestih pa 50 K.

Avstrijski izumitelji. Dopisnico je izumil avstrijski ministrei jalni uradnik in profesor Hermann. Že več kot četrstoletja služi dopisnica kot najceneje poročevalno sredstvo. — Šivalni stroj ni izumil kak Amerikanec — kakor se splošno sodi — temveč Tirolec Josip Madersperger (rojen l. 1768 v Kuf-

steinu). L. 1840. so njegovo iznajdbo v obrtnem društvu preizkusili in celo skolajno odlikovali. — In ladja na vijak, ali ni tudi iznajdba Avstrijca Jožefa Ressele-a (roj. 1793. v Hrudimu na Češkem, umrl v Ljubljani 10. okt. 1857.)? — Izumitelj kamnotiska je Pražan Alojzij Senefelder (umrl l. 1834.). — Avstrijec Winzler iz Znojma je l. 1807. prvi uporabil plin za razsvetljavo cest v Londonu. Enaka razsvetljava se je uvedla na Dunaju l. 1833. — Prvi strelovod je napravil župnik Prokop Diviš v neki vasi pri Znojmu l. 1754. — Dunajčan Preshel je izumitelj prvih vžigalic v Avstriji (okoli leta 1840.). — Nadinženir vitez Mannlicher je izumitelj naših izvrstnih vojaških pušk, in izumitelj naših kanonov je fcm. Uchatius.

Šolo za služkinje namerava ustanoviti v Zagrebu damski klub.

Na Danskem so sprejeli zakon, na podlagi katerega smejo biti učiteljice tudi voditeljice višjih deklških in deških šol.

Videm ob Savi. Naša šolska efektna loterija prav dobro napreduje. Srečke se še dobijo po kroni. V kratkem začne loterijski odbor sestavljati listo dobitkov. Tiste trgovce, tovarnarje in posestnike, ki hočejo konkurirati s svojim blagom, opozarjamo, naj blagovolijo nemudoma vposlati cenike na loterijski odbor na Vidmu.

Koliko ljudskošolskih učencev štejejo posamezne evropske države. Nemčija 8,000.000, Vel. Britanija 7,000.000, Avstrijsko-Ogrski 6.500.000, Francija 5,550.000, Rusija 4,300.000, Italija 2,600.000, Špansko 1,850.000, Belgija 775.000, Švedsko 740.000, Nizozemsko 732.000, Švica 520.000, Bolgarsko 390.000, Norveško 325.000, Rumunsko 322.000, Dansko 308.000, Portugalsko 240.000, Grško 180.000, Srbija 101.000.

Vseučiliške tečaje za učitelje priredé te-le univerze: Univerza v Heidelbergu od 31. julija do 14. avgusta; univerza v Greifswaldu od 11. do 30. julija; univerza v Jeni od 4. do 17., oziroma do 24. avgusta; dunajska na Koroškem in praška v Rumburgu od 18. do 30. jul.

Šolski bratje na Dunaju otvorijo s prihodnjim šolskim letom v Strebersdorfu pri Dunaju zasebno učiteljske za vzgojo svetnih učiteljev. Doslej so v svojem zavodu izobraževali le svoje redovne učitelje.

Šolski učenci zažgali šolo. V Čikagi so trije šolski učenci zažgali šolo, ker se niso strinjali z učenim načrtom.

»Učiteljski dom« v Celovcu je imel dné 11. maja t. l. svoj občni zbor. Društvo je vzdrževalo v minolem letu pet pripravnikov ter je imelo 1999 K dohodkov in 2059 kron stroškov. Društveni zaklad znaša 5156 K.

»Domoljubje« učiteljskega lista **»Freie Lehrerstimme«**. »Freie Lehrerstimme« se zgraža nad tem, da zahteva Lueger pri učiteljskih prisegah tudi patriotizem ali kakor se imenovani list izraža: »Drži jezik za zobmi in zapoj »O moja Avstrija«, ter dostavlja »Ali bi se ne pregrešil nad svojim stanom in nad mladino, ako bi jo ogreval za domovino take kakovosti?« — Ni čuda, da katoliški starši nočejo svojih otrok izročevati takim vzgojiteljem.

Ženska vseučilišni profesor. Akademski senat londonskega vseučilišča si je izbral prvo žensko kolegino v gospici Mis Lilian Tom ter jo imenoval na izpraznjeno stolicu za zgodovino narodnega gospodarstva. Mis Lilian Tom je izvršila pravne in zgodovinske nauke.

Ogrska šola na Dunaju. Minister a latere grof Khuen Hedervary namerava ustanoviti na Dunaju ogrsko šolo. Ker pa Khuen vé, da bi stavili ogrski šoli

ravno take zapreke, kakor so jih stavili češkim šolam, je zvita glava Khuenova iznašla izvanredno sredstvo. Palača ogrskega ministra a latere na Dunaju je namreč eksteritorialna, to je izven avstrijskega pravnega okrožja. Zato name-rava Khuen ogrsko šolo ustanoviti v tej palači.

Dunajsko učiteljsko društvo za zatiranje jetike. Leta 1900 je več dunajskih društev prešelo obolele učiteljske osebe in dognalo, da jih 47 % boleha na jetiki. Ustanovili so zato »učiteljsko društvo za zatiranje jetike«, kateremu je že pristopilo 400 članov. S tem, da se bodo jetični učitelji odstranili iz šolskih sob, obvarovalo se bo na tisoče otrok te bolezni.

Abstinentje na Nemškem. Na Nemškem imajo prijatelji zmernostnega in abstinentnega gibanja več organizacij. Red »Dobrih templarjev«, koja organizacija je posneta po framasonski, šteje 18.452 abstinentov. Glavno društvo »Višnjevi križ« šteje skupaj 13.344 članov, izmed katerih je 9635 abstinentov. Evangelska zveza »Modrega križa« ima 1216 članov in društvo »Višnjevega križa metodistov« šteje 450 članov. »Zveza nasprotnikov alkoholu« ima 767 članov. Društvo zdravnikov abstinentov šteje 118 članov, ono učiteljev 340, delavcev 300, trgovcev 400 in železničarjev 500 članov. — Zveza ženskih abstinentinj šteje 220 članov. Samostojni red nemških »Dobrih templarjev« ima 1000 članov abstinentov. V zvezi vegetarijancev je 1000 abstinentov. Skupno število organiziranih abstinentov je 38.107. Ker jih je nekaj vpisanih tudi v dveh zvezah, je pravo število manjše. Ker je pa mnogo abstinentov, ki ne pripadajo nobeni zvezi, smemo računati, da je na Nemškem skupno 35 000 abstinentov.

Draginjsko doklado dobé vse učiteljske moči v Bukovini in sicer 25 % dosedanje plače.

»Pestalozzi« predsednik katoliškega shoda. Meseca septembra l 1903 je bil v Lucernu prvi švicarski katoliški shod. Predsedoval mu je zdravnik dr. Friderik Pestalozzi. »Največji pedagog novega časa« bi tega častnega mesta gotovo ne sprejel.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani vsem svojim podružnicam. Naprošeni objavljamo sledeči poziv: Vse-povsodi se priznava, da je družba svetega Cirila in Metoda v Ljubljani prepotrebna, vsepovsodi se priznava, da je njeno delovanje v največjo korist našemu milemu slovenskemu narodu; vsepovsodi se priznava, da je ista vsestranske podpore potrebna, če naj doseže svoj vzvišeni smoter. Vkljub temu pa nima naša družba v svojem narodu tiste splošne podpore, ki bi jo morala dobivati. Za Čehi z njihovo »Osrednjo Matico« stojimo daleč, daleč Slovenci s svojo »Družbo sv. Cirila in Metoda«. Denarni primankljaj se družbi večja leto za letom. Leto za letom so ogromneje potrebščine, a podpore, ki naj pokrijejo družbine potrebščine, pa ne rastejo sorazmerno z njimi. Prevažna vprašanja čakajo vže davno na rešitev, a gmotno družbino stanje ne pripušča, da bi se rešila ugodno. Prispevki, ki prihajajo naši družbi, so postali tako pičli, da ista ne more več izhajati brez izrednih denarnih operacij. Ako oni faktor, ki ima edini korist od naše družbe, naš slovenski narod, ne podpre naše družbe tako, da bi izhajati mogla, prisiljeno bode vodstvo opustiti realiziranje marsikake koristne naprave. Naval s tujejezičnih strani na

naš narod je vedno hujši in ljutejši. A sredstva naše družbe so v primeri s sredstvi naših nasprotnikov prav malenkostna in radi tega v takih slučajih ne moremo tako delovati, kakor bi želeli in morali. Prva opora naši družbi pa so podružnice, ki so posejane po vsem slovenskem ozemlju. V njih naj bi se zbirali vsi Slovenci, bodisi gospod ali kmet, ter naj bi na ta način podpirali svojo matico: družbo sv. Cirila in Metoda. Mnogo je podružnic, ki res redno delujejo, ki pobirajo doneske udov ter jih vestno pošiljajo glavni družbi. Vsem tem bodi tu prilično izrečena najiskreneja zahvala na njih neumornem domorodnem naporovanju. Te podružnice naj bi bile vzgled rodoljubja vsem onim podružnicam, ki takorekoč spe. In teh je žal mnogo. Tem podružnicam oziroma njih vodstvom, veljaj v prvi vrsti pričujoči poziv. Zdramijo naj se pomneč, da je vsak nas toliko kar premore — za mili narod storiti dolžan. Podpisano vodstvo se torej pozivlje do vseh svojih podružnic s prošnjo, naj iste, kjer je le mogoče in čimpreje prirede kakih veselice naši družbi v korist ali pa vsaj čimpreje nabere prispevke svojih udov za leto 1904 ter jih vpošljejo vodstvu, da ne pride družba v najneprijetneje položaje. Sedaj trkamo — odprite! Če preslišite glas, ne sodite nas, ko bo prepozno — ne recite, da smo mutasti bili takrat, ko nam je bila dolžnost govoriti. — Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda V Ljubljani, dné 8. junija 1904.

„Slovenski učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15.).

Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

Tiska Katoliška Tiskarna.